

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Barbory Adamcové „Pojem vůdcovství v Platónově *Ústavě* a Aristotelově *Politice*“

Jakub Jirsa

Barbora Adamcová (dále „autorka“) si jako téma práce zvolila velmi ambiciózní otázku: kdo je a co dělá vládce podle Platónovy *Ústavy* a Aristotelovy *Politiky*. Přesné zodpovězení této otázky by samozřejmě vyžadovalo vyšší úroveň zpracování, než jaké se očekává od bakalářské práce. Mimo jiné tento projekt vyžaduje vypracování interpretace nejlepší (či spravedlivé) obce, jak ji nalzáme, v obou textech, což zejména v případě *Ústavy* vyžaduje přehled o základních metafyzických konceptech, a u obou textů předpokládá dobrou znalost morální psychologie obou filosofických koncepcí. Autorka si toho je vědoma a o podobně široký výklad se skutečně snaží. Zde však podle mne očekávaně naráží na problémy, které lze u takto komplexního tématu v případě bakalářské práce očekávat. Nicméně se domnívám, že autorka ukazuje (za cenu případných nepřesností), jakým způsobem podobnou komparativní úvahu vést.

Struktura práce je poměrně jasná, autorka si vybírá pět témat, která pojedná vždy nejprve na základě *Ústavy* a následně *Politiky*. Třetím oddílem každé kapitoly pak je shrnutí, které má za úkol přehledně shromáždit hlavní výsledky srovnání. Vybranými tématy jsou soběstačnost a spravedlnost jako hlavní charakteristiky dobré obce, dobro, jednota, občanství, výchova a samotné vládcovské umění. Opět je jasné, že každé téma by si zasloužilo vlastní práci, ale v kontextu těchto textů a komplexního problému oceňuji, že autorka dokázala (a) vybrat podle mne velmi relevantní témata (nenapadá mne, která bych vyměnil) a (b) postupovat přehledným a pro čtenáře vítaným způsobem.

Jaká témata autorka považuje za nutné představit a interpretovat? V případě Platóna to je složení obce v analogii se složením duše (s. 8-9, 24, 30-31), pojetí spravedlnosti v *Ústavě* (9-10, 24-26), koncept dobra (s. 13-15), jednotu (18-19), výchova (31-33), role rozumu a osoba filosofa-krále (kap. 6.1). V případě Aristotela vznik obce (s. 11), druhy vlád (s.11-12), soběstačnost (kap. 1.3), rozumnost a její roli v obci (s.16- 17), kritiku Platóna a rozmanitost v obci (s. 19-21, 27). Autorka podle mne vystihla naprostou většinu potřebných témat, což samozřejmě otevírá prostor k zjednodušení a nepřesnostem, ale podle mne se tohoto úkolu zhostila – v rámci bc práce – velmi dobře, byť místy poněkud osobitě.

Domnívám se, že mnohá závěry, které autorka činí, jsou oprávněné (a jak se ukáže, některé asi nikoli); např. odstavec na s. 17-18 považuji za velmi dobré shrnutí komplexního srovnání: „Nejzásadnější rozdíl v otázce distribuce dobra z vládce na poddaného nebo na občana vnímám v otázce držení kompetencí. Platón navrhuje přinést všem dobro skrze vládcovu výjimečnou vloh a schopnost ideálně nahlížet. Aristotelés se dle mého názoru naopak snaží občany více zapojovat a vychovávat je ve vztazích, které si vzájemně dobro přinášejí. V určitém daru jednat moudře a rozumně ovšem Aristotelés napodobuje Platóna se svým pojmem *frónésis*, neboli praktické moudrosti. Dalo by se uvažovat, že jako má filosof-král schopnost nahlédnout skutečné dobro, stejně tak má Aristotelés nejvytříbenější schopnost této praktické moudrosti, se kterou pomáhá občanům k jejich vlastnímu podílu dobra.“ Velmi se mi líbí i výměna mezi mysliteli na s. 39: „Aristoteléska kritika platónského vládce může do jisté míry vycházet také z jízlivé poznámky, že „dobrý vládce by se měl vyhnout věcem, které jsou nemožné.“ (Politika, 1265a18) Platón by však na tuto poznámku reagoval slovy z VI. knihy *Ústavy*, že v případě toho nejlepšího vládce,

jakkoliv se může zdát být nedosažitelný, platí, že „krásné věci jsou těžké.“ (Ústava, 497d)“ Právě tuto schopnost nadhledu a vybrání důležitých momentů ze spleti textů bych chtěl rád vyzdvihnout a ocenit.

Otázky a problémy:

Na s. 9 autorka hovoří o dokonalém dobru s odkazem na *Resp.* 427e, kde jde o dokonalé dobro (*teleós agathén*) obce. V pojednání o dobru (kap. 2.1) autora nejprve hovoří o metafyzickém dobru (či ideji dobra), vit teze o jeho přednosti a vlivu na „jednotliviny“ na s. 13, avšak obratem toto dobro ztotožní se souhrou ctností, tj. dobrem obce dle 427e (s. 14, řádek 3). To je podle mne problematické a je to podle mne chyba – kterou jsem jako vedoucí při četbě přehlédl – ztotožnění nejvyššího dobra obce s nejvyšším dobrem. Vztah by snad bylo možné chápat tak, že nejvyšší dobro v obci je *projev* nejvyššího dobra v entitě, kterou je obec.

Na s. 10 (podobně s. 41) autorka píše „Aristoteles také za konečný cíl považuje všeobecné dobro nebo všeobecné blaho, možná i vehementněji a agresivněji než Platón, ale zcela jiným způsobem.“ Vlastně už na s. 10 se objevuje hlavní závěr práce, který je však značně komplikovaný. Jak tento výrok chápat ve vztahu k např. začátku čtvrté knihy *Ústavy*, kde 420b a násl., kde se říká, že blaženou nemá být jedna *část* obce, ale obec celá, tj. jak je zřejmé z následujícího textu, každá její část, zatímco podle Aristotela (*Polit.* 3.4) se liší ctnost občana a ctnost člověka, takže jeho dobrá obec – podle mne na rozdíl od Platóna – nemusí být složena z dobrých, šťastných lidí, nýbrž stačí dobří občané. V případě obhajoby bych byl rád za objasnění této teze na s. 10 či 41.

Na s. 34 se autorka dotýká přirozenosti a původu ctností v obou textech (resp. bez odkazu např. na *Etiku Nikomachovu*); tento výklad je velmi krátký a strohý – a proto problematický. Podle Platón jsou nám ctnosti v nějakém ohledu mnohem vrozenější a přirozenější než u Aristotela, viz ostatně jeho mýtus o kovech a předpoklady, že jsou zde přirození strážci (stateční) a přirození vládci (moudří), přičemž proces výchovy má tyto jejich vlohy *odhalit*. Aristotelés zdůrazňuje, že máme přirozené nadání či možnost být ctností, ale ctnost získáváme habituací, zvykem skrze výchovu (*EN* 2.2-3). Tento popis se zdá být v rozporu s tím, co píše autorka, proto bych rád slyšel, co myslí tím, že ctnosti jsou podle Aristotela dány od přirozenosti, čím se nějak liší od Platóna.

Nejasná tvrzení (která lze objasnit při obhajobě):

s. 9: „Tato ideje dobra je nutnou epistemologickou podmínkou vynikající nad ostatní ideje, které mají znaky dobra.“ Co znamenají ty znaky dobra? Jakou úlohu tato poznámka hraje v textu práce?

s. 16: na základě Morrisonova textu „The Utopian Character of Plato’s Ideal City“, autorka tvrdí, že Aristotelés nikde neřekne, co je oním nejvyšším dobrem, které zmiňuje na začátku *Etiky*. Zde by bylo dobré znovu konfrontovat daný článek, protože takové tvrzení je značně problematické, v *Etice* samozřejmě takové odpovědi máme. Toto nejvyšší dobro je nazýváno *eudaimonia* (*EN* 1.2), což je činnost duše z hlediska dokonalé ctnosti (*EN* 1.3), což je *theória* (*EN* 10.7-8). Jak to tedy Morrison a autorka myslí?

s. 29: „Na rozdíl od Platóna, Aristotelés dobro přináší pouze svým občanům, což vylučuje mnoho jedinců žijících na místě obce.“ Kdo je vyloučen? Pokud jsou to ženy, děti a starci (viz s. 27), není to proto, že blaženosti se člověku podle Aristotela dostává v dovršení lidského života, což ale není okamžik smrti, nýbrž doba maximálního rozkvětu, tj. doba, kdy muž (protože Aristotelův vztah k ženám v tomto ohledu není příliš dobrý) už není dítětem a ještě není starce. To je pouze úvaha, nicméně bych od autorky rád slyšel více o tom, kdo je z podílu na dobru obce vyloučen.

s. 36: u zmínky o božském vládcu bych jednoznačně uvítal odkaz a případně další výklad.

Ve výsledku hodnotím práci bakalářskou práci Barbory Adamcové „Pojem vůdcovství v Platónově *Ústavě* a Aristotelově *Politice*“ známkou *velmi dobře*, což je návrh, který může doznat změny na základě obhajoby.